

**ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ: ΜΙΑ ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΤΗΣ ΑΤΟΜΙΚΟΤΗΤΑΣ**

Η προσωπική μας έρευνα πάνω σε συγκεκριμένα θέματα, τα οποία αφορούν τους Αλέξανδρο Παπαναστασίου (1876-1936) και Αύρα Θεοδωροπούλου, (1880-1963) δημιούργησε την ανάγκη να προσεγγίσουμε γενικότερα την ιστορική βιογραφία. Τα κοινά προβλήματα αλλά και οι διαφορές που υπήρχαν στα αντικείμενα της έρευνάς μας ήταν πολλαπλά και υπερέβαιναν τη συλλογή, ταξινόμηση και αξιολόγηση του πρωτογενούς υλικού που είχαμε στη διάθεση μας. Αφορούσαν κυρίως:

- στη φύση του αντικειμένου της έρευνάς μας, το οποίο είναι υποκείμενο του ιστορικού γίνεσθαι, γεγονός που προσδιορίζει την ιδιαίτερη σχέση ερευνητή - αντικειμένου έρευνας, δηλ. βιογράφου - βιογραφούμενου·
- στη χρονική οριοθέτηση του ερευνητικού αντικειμένου, που ορίζεται από την αρχή - γέννηση, και το τέλος - θάνατο·
- στην πολυμορφία και ανομοιογένεια, —ποιοτική και ποσοτική— του πρωτογενούς υλικού, στο οποίο στηρίζεται μια ιστορική βιογραφία·
- στην ασυνέχεια και αποσπασματικότητα του υλικού, που είναι σύμφυτη με την πολυμορφία της προσωπικότητας και των δραστηριοτήτων ενός ατόμου·
- στην αναζήτηση της εύθραυστης ισορροπίας για την ανασύνθεση της ζωής ενός ατόμου —είτε πρόκειται για επώνυμο είτε για ανώνυμο— έτσι ώστε το άτομο να μην προβάλλεται ως εξαίρεση ή υπόδειγμα αλλά ως μέσον προσέγγισης και ερμηνείας γενικότερων πολιτικών, κοινωνικών, οικονομικών και πολιτισμικών φαινομένων, συμβάλλοντας σημαντικά στην αποκάλυψη ιδεών, νοοτροπιών, και συμπεριφορών·
- στην ιδιαιτερότητα που συνεπάγεται η διαφορά φύλου, άνδρας - γυναίκα¹. Η διαφορά αυτή δίνει τη δυνατότητα να αποκαλυφθούν μέσα από νέους δρόμους η κοινωνία, οι μηχανισμοί της, οι αντιστάσεις της και επιτρέπει την επαναπροσέγγιση του ιστορικού παρελθόντος μέσα από άλλες οπτικές με μια δυναμική που οδηγεί σε νέες ερμηνείες και συμπεράσματα.

---

1. *Liberating Women's History; theoretical and critical essays*, ed. by Berenice A. Carroll, 1976, University of Illinois Press, και *Sex and Class in Women's history*, ed. by Judith L. Newton, Mary P. Ryan and Judith R. Walkowitz; History Workshop Series, Raphael Samuel, Oxford, 1983, Ruskin College.

— τέλος στις δυσκολίες που προέρχονται από την ανάγνωση κειμένων του παρελθόντος με βάση τις σημερινές γνώσεις, πεποιθήσεις και κριτήρια.

Οι δυσκολίες που προαναφέρθηκαν συνιστούν τελικά βασικά επισημολογικά προβλήματα, των οποίων η αντιμετώπιση αφορά αυτό καθαυτό το βιογραφικό έργο. Άρα η πληρέστερη προσέγγιση μιας ιστορικής βιογραφίας απαιτεί ένα ιδιαίτερο προβληματισμό και μια μεγαλύτερη εξοικείωση με το σύνολο της βιογραφίας ως γνωστικού και ερευνητικού αντικειμένου. Οι απαντήσεις στα παραπάνω προβλήματα καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό και την επιλογή των προσφορότερων μεθοδολογικών εργαλείων για την αποτύπωση της ατομικής ζωής ως διαύλου προσέγγισης της ιστορικής πραγματικότητας μέσα στην οποία έζησε το άτομο.

Ιχνηλατώντας και αναζητώντας κάποιες απαντήσεις στους παραπάνω προβληματισμούς προστρέξαμε:

1. Σε γενικά έργα που προσεγγίζουν θεωρητικά τη βιογραφία.
2. Σε άρθρα που πραγματεύονται ειδικά προβλήματα βιογραφικής συγγραφής.
3. Σε εκδεδομένες βιογραφίες με τα εισαγωγικά τους σημειώματα.

Η διαπίστωση ότι τα προβλήματα αυτά δεν λύνονται ούτε κατ' ιδίαν ούτε σε στενό κύκλο «φιλικών» συζητήσεων, γιατί μπορεί ν' απασχολούν και άλλους ερευνητές ή ακόμα ν' αποτελέσουν κίνητρο για γονιμότερες συζητήσεις και περαιτέρω προβληματισμό, μας οδήγησε στη σκέψη να διευρύνουμε τον κύκλο των συνομιλητών και να εξωτερικεύσουμε το διάλογό μας γύρω από τα συγκεκριμένα ζητήματα που μας απασχολούσαν. Σκεφτήκαμε ότι ο διάλογος θα μπορούσε καλύτερα να προωθηθεί με την οργάνωση ενός σεμιναρίου, όπου θα μπορούσαν να συμμετέχουν και άλλοι ερευνητές που είχαν αντιμετωπίσει παρόμοια με μας προβλήματα καταθέτοντας τη δική τους εμπειρία και άποψη. Κυρίως όμως θα μπορούσαν να συμμετέχουν φοιτητές, οι οποίοι για πρώτη φορά θα έρχονταν σε επαφή με το συγκεκριμένο αντικείμενο.

Βασική προϋπόθεση για τη σωστή λειτουργία του σεμιναρίου αυτού ήταν η παροχή στους φοιτητές ενός θεωρητικού πλαισίου που θα επέτρεπε την ενεργό συμμετοχή τους στο διάλογο και συγχρόνως την ευαισθητοποίησή τους απέναντι στα συγκεκριμένα προβλήματα. Το πλαίσιο αυτό που αποτέλεσε τελικά και το βασικό διάγραμμα² του

2. Το διάγραμμα του σεμιναρίου περιλάμβανε τις ακόλουθες ενότητες: Α) Εισαγωγή: Μια πρώτη γνωριμία Β) Το ιστορικό παρελθόν της βιογραφίας: ένα οδοιπορικό μέσα στο χρόνο Γ) Τα επιστημολογικά και μεθοδολογικά προβλήματα της Βιογραφίας. Δ) Απόπειρες τελικής σύνθεσης. Ε) Η Βιογραφία στην Ελλάδα: χθές και σήμερα. Ως προς αυτό το τελευταίο κεφάλαιο η έλλειψη χρόνου αλλά και βασικών διθλών υποδομής δεν

σεμιναρίου, θεωρήσαμε ότι έπρεπε να καλύπτει αφενός μεν μια συνοπτική και κατά το δυνατόν σφαιρική αντιμετώπιση της βιογραφίας ως ιστορικού κλάδου και αφετέρου τον προβληματισμό σχετικά με τα μεθοδολογικά και επιστημολογικά προβλήματα της ιστορικής βιογραφίας.

Η φύση του σεμιναρίου, το οποίο διαφέρει ως προς την οργάνωσή του, το περιεχόμενο και τον τρόπο παροχής της γνώσης από τη διδασκαλία σε αμφιθέατρο, ανέδειξε και τις ιδιαίτερες δυσκολίες του. Η τελική μας επιλογή στην οργάνωση και υλοποίηση αυτού του σεμιναρίου ήταν ο συνδυασμός ενός σταθερού, συγκεκριμένου διαγράμματος, το οποίο όμως θα διέθετε την ελαστικότητα εκείνη που θα του επέτρεπε εμβόλιμες, θεματικά εξειδικευμένες ανακοινώσεις³.

Βιογραφώ (βίος-γράφω): τα δύο συνθετικά που ορίζουν όχι μόνο το περιεχόμενο της βιογραφίας, αλλά και την ίδια τη λειτουργία της.

Γράφω το βίο = βιογραφώ. Γράφει η βιογράφος το βίο της βιογραφούμενου. Η απλή αυτή ανάγνωση σηματοδοτεί με τον πληρέστερο τρόπο το περιεχόμενο του όρου. Το περιεχόμενο αυτό αποδόθηκε κατά καιρούς εμπλουτισμένο με ένα περισσότερο ή λιγότερο σύνθετο τρόπο, σε μια προσπάθεια εξεύρεσης ενός ορισμού. Ο καθένας από τους ορισμούς που έχουν διατυπωθεί προέκυψε είτε από τους στόχους του βιογράφου είτε από τη μέθοδο που ακολούθησε η οποία με τη σειρά της καθορίστηκε από τις ιδιαίτερες

επέτρεψε την ολοκλήρωσή του. Υπήρξε όμως η αφορμή για την συγκρότηση ομάδας εργασίας από τους φοιτητές Έφη Γαζή, Ελένη Γκαρά, Νίκο Τελιγάδα, Γιώργο Τζεδόπουλο και Ίλια Χατζηπαναγιώτη. Οι φοιτητές αυτοί σε πρώτο στάδιο αποδελτίωσαν από το τρίτομο έργο των Δ. Γκίνη - Β. Μέξα, *Ελληνική Βιβλιογραφία 1800-1863* (Αθήνα 1939, 41, 57) το σύνολο των εκδοσόμενων ελληνικών έργων που ανήκουν στη βιογραφία και στα συγγενή προς αυτήν είδη. Η ομάδα αυτή εξακολουθεί να εργάζεται με την πρόθεση να προχωρήσει στα επόμενα στάδια ταξινόμησης και αξιολόγησης του υλικού.

3. Κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου προτάθηκε ένας αριθμός βιβλίων που κάλυπτε την ιστορική βιογραφία και τα συγγενή προς αυτήν είδη, με σκοπό ν' αποτελέσουν συμπληρωματική γνώση του θεωρητικού πλαισίου που πρόσφερε το σεμινάριο. Έτσι προέκυψαν οι ενδιαφέρουσες ανακοινώσεις των φοιτητών: Έφης Γαζή, Εύας Φόρεστ, «Ημερολόγιο και γράμματα από τη φυλακή», Βίκυς Γιαννακοπούλου, J. J. Rousseau, «Εξομολογήσεις», Ελένης Γκαρά, «Μαντώς Αραθαντινού, (James Joyce, Ζωή και έργο) Βαγγέλη Ιντζίδη, «Ένα παιχνίδι φανταστικού διαλόγου μέσα από πραγματικά στοιχεία». Ο Αλέξης του «Ηρώων και μαρτύρων αίμα» συνομιλεί με τον Ίωνα Δραγούμη του Ημερολογίου», Αγγέλας Κουφού, «Ίων Δραγούμης» ένας άνθρωπος για όλες τις εποχές», και Γιώργου Τζεδόπουλου, «Ο Α. Σ. Νηλ και η αυτοβιογραφία του.»

δραστηριότητες και την προσωπικότητα του βιογραφούμενου. Η αναζήτηση ενός ορισμού της βιογραφίας δεν είναι εντελώς ανέφικτη. Δεν είναι όμως αυτό που ενδιαφέρει, διότι ο ορισμός προκύπτει μετά την ολοκλήρωση του βιογραφικού έργου και επομένως έπεται. Έτσι εξηγείται και η ποικιλία των προσφερομένων ορισμών⁴.

Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο και με τα συγγενή προς τη βιογραφία είδη.

Η αυτοβιογραφία⁵ και τα απομνημονεύματα καταγράφουν ένα μέρος ή το σύνολο της ζωής ενός ατόμου, με συγγραφέα το ίδιο το άτομο και επεξεργάζονται την αλήθεια μέσα από μια προσωπική πρόταση. Η αυτοβιογραφία λόγω της εσωτερικότητάς της και της οικειότητας που εκπέμπει, προσφέρει στον αναγνώστη μια αμεσότητα στη γνωριμία με τον «άλλο» και με το παρελθόν, καθώς η διήγηση ξετυλίγεται μέσα από τη ροή των προσωπικών αναμνήσεων. Η αυτοβιογραφία εκφράζει τη στάση του ατόμου απέναντι στη ζωή του, και συγχρόνως αποτυπώνει ως ένα βαθμό την ισχύουσα ιδεολογία καταγράφοντας κατεπιλογήν τις πράξεις και τις σκέψεις του⁶. Η αυτοβιογραφία αποδίδει μια αναδρομική αξία στα γεγονότα, τα συναισθήματα, τις παρορμήσεις μιας ζωής και διαγράφει τις βασικές στιγμές - τομές μέσα από τις οποίες διαμορφώνεται η προσωπικότητα του ατόμου - συγγραφέα. Η αυτοβιογραφία, τα απομνημονεύματα ή αναμνήσεις βγαίνουν από τα βάθη της μνήμης, καταγράφουν την προσωπική «μυθολογία» του συγγραφέα και έχουν πάντα στο νου τον αναγνώστη προς τον οποίο απευθύνονται⁷. Στις αναμνήσεις όπως και στην αυτοβιογραφία οι παραλείψεις που παρατηρούνται είναι είτε αθέλητες (επιλεκτική μνήμη, διαφορετική αξιολόγηση) είτε ηθελημέ-

4. Για την ποικιλία των ορισμών, βλ. στο καθόλα βασικό για τη βιογραφία έργο του Daniel Madelénat, *La biographie*, Paris, PUF, σ. 18-20, όπου δημοσιεύεται και η σχετική βιβλιογραφία, στις 6. 209-214.

5. Ph. Lejeune, *Le pacte autobiographique*, Paris, Seuil, 1975, p. 13-46, καθώς και το ενδιαφέρον αφιέρωμα στην Αυτοβιογραφία του περιοδικού «*Διαβάζω*», αριθ. 155, 19-11-1986.

6. O J. J. Rousseau, στον πρόλογο των *Les Confessions*, Paris, Flammarion, 1968, t.I, p. 43 αναφέρει «Moi seul je sens mon coeur et je connais les hommes. Je ne suis fait comme aucun de ceux que j' ai vus; j' ose croire n' être fait comme aucun de ceux qui existent. Si je ne vaud pas mieux, au mois je suis autre. Si la nature a bien ou mal fait de briser le mule dans lequel elle m' a jeté, c' est ce dont on ne peut juger qu' après m' avoir lu.» Βλ. επίσης (G. GUSDORF, «Απ' τη μυσταγωγία της αυτοβιογραφίας στο λογοτεχνικό είδος», μτφρ. Κ. Τσιταράκης, περ. *Διαβάζω*, αρ. 155, σ. 25 όπου αναφέρεται «Δεν γράφει ο οποιοσδήποτε, οποτεδήποτε και οπουδήποτε μια διήγηση της ζωής του. Για να φτάσει σ' αυτό το σημείο πρέπει να έχει αρκετή συνείδηση της μοναδικότητας της ύπαρξής του κάτι που υποδηλώνει έναν ορισμένο βαθμό ατομισμού».

7. O Ph. Lejeune, ό.π., σ. 13-15 κ.ε., προτείνει τον όρο «αυτοβιογραφικό σύμβολο» για να καταδείξει αυτή τη σύμβαση συγγραφέα - αναγνώστη.

νες (προβολή ή αποκλεισμός για συγκεκριμένους λόγους κάποιων γεγονότων) και προκύπτουν μέσα από την εκ των υστέρων εκλογίκευση ή την ανάγκη ωραιοποίησης των γεγονότων.

Η αυτοβιογραφία και οι αναμνήσεις δεν αποτελούν σε καμιά περίπτωση την ολοκληρωμένη ανασύσταση μιας ζωής αλλά την απεικόνιση όσων ο συγγραφέας - αυτοβιογραφούμενος αισθάνεται την ανάγκη να καταγράψει και να αποκαλύψει, να επιδείξει, να δικαιολογήσει ή και να καυχηθεί⁸.

Απέναντι σ' αυτή την αυστηρά προσωπική στάση στέκεται ο βιογράφος με όλες τις δυσκολίες και τον προβληματισμό που εμπιρεύεται στο πολύμορφο υλικό που έχει να χειρισθεί, επιδιώκοντας την αρμονία μέσα από την πολυφωνία. Όπως χαρακτηριστικά σημειώνει ο P. Madélenat ο ένας (αυτοβιογραφούμενος) προχωρεί «από το εσωτερικό, την εσωτερική βεβαιότητα στην περιφέρεια, δηλ. τα εξωτερικά ή συστατικά στοιχεία της προσωπικότητάς του· ο άλλος (ο βιογράφος) ακολουθεί αντίστροφη κίνηση από τα έγγραφα, τις μαρτυρίες, την ανάλυση, στις υποθέσεις, στη σύνθεση. Ο αυτοβιογραφούμενος ενώ ξέρει πολλά λέει λιγότερα, από αυτά που λέει ο βιογράφος και συχνά δίνει ζωή στο υλικό του όταν τον εξυπηρετεί»⁹.

Το ημερολόγιο¹⁰, αποτελεί υποδιαίρεση της αυτοβιογραφίας. Βασικά του χαρακτηριστικά: είναι δέσμιο του ημεροδείκτη και αφορά το σήμερα, πράγμα που οδηγεί υποχρεωτικά σ' ένα κατατεμαχισμό της ύλης και μια αποσπασματικότητα. Το ημερολόγιο χαρακτηρίζεται συνήθως από τον αυτο-προορισμό και την αυτο-επικοινωνία, διότι αφηγητής και αποδέκτης ταυτίζονται ενώ υπάρχει ποιοτική διαφοροποίηση του δεύτερου που οφείλεται στη χρονική απόσταση. Κοινό χαρακτηριστικό, όχι μόνο σ' αυτή την περίπτωση αλλά κι όταν δηλώνεται ο αποδέκτης του ημερολογίου —οικείο πρόσωπο, ή οποιοσδήποτε άλλος— είναι ένας εμφανής ή υποβόσκων ναρκισσισμός.

Τέλος η αλληλογραφία¹¹ καλύπτει τη μονιμότερη ή περιοδική γραπτή επικοινωνία με ένα ή περισσότερα άτομα. Εδώ η σχέση με τον αποδέκτη τοποθετείται σε αυστηρά προσωπικό επίπεδο. Στην αλληλογραφία διακρίνεται μια κάποια διάθεση απολογίας, εμπιστευτικής

8. Βλ. P. M. Kendall, *The Art of Biography*, London, G. Allen and Unwin, 1965, σ. 30.

9. D. Madélenat, ό.π., σ. 163.

10. A. Girard, *Le journal intime*, Paris, PUF, 1948 B. Didier, *Le journal intime*, Paris PUF, 1976. Επίσης περιοδικό *Λέξη*, αρ. 59-60, Νοέμβ-Δεκ. 1986. Αφιέρωμα στο Ημερολόγιο, σ. 1176-1181.

11. Για την αλληλογραφία, βλ. την εισαγωγή της M. Perrot στο βιβλίο *Les filles de K. Marx; Lettres inédites*, Paris Albin Michel 1979, σ. 9-50 και την εισαγωγή της S. Rowbotham στο βιβλίο, *The daughters of K. Marx*, Penguin, 1984.

εξομολόγησης ή και απόκρυψης, ενώ η θεματική επιλογή καθορίζεται και από τη σχέση αποστολέα - παραλήπτη.

Τα παραπάνω συγγενή με τη βιογραφία είδη αντιδιαστέλονται από αυτή καθαυτή ως προς την ταυτωνυμία και ταυτοπροσωπία του συγγραφέα — πρωταγωνιστή — αφηγητή (εκτός από την άλληλογραφία) και ποικίλλουν ως προς τις προθέσεις τους και τον προορισμό τους. Η ελλειπτική ή αποσπασματική μορφή τους — θεματολογική και χρονική — χωρίς να τους αφαιρεί την αυτοτελή λειτουργία τους, φωτίζει κάποιες πτυχές της ζωής μιας προσωπικότητας αλλά δεν ολοκληρώνει την εικόνα της. Η τελική σύνθεση, δηλ. η ανασύσταση της ζωής ενός ανθρώπου, είναι το έργο του βιογράφου. Αυτός αναλαμβάνει να φέρει σε πέρας μια δύσκολη επιχείρηση διαθέτοντας τον κατάλληλο οπλισμό, ώστε να είναι σε θέση να περάσει με σχετική επιτυχία και με όσο το δυνατό λιγότερες απώλειες τις στενές διόδους, τις παγίδες και τα επικίνδυνα σημεία που του επιφυλάσσουν οι αυτοβιογραφικοί χαρακτήρα συγγραφές.

Βιογραφία είναι η αναπαραγωγή της ζωντανής εικόνας μιας ανθρώπινης ζωής, που δεν εξετάζεται αποκομμένη από το πλαίσιο της εποχής της. Κινείται ανάμεσα σε δύο πόλους, αλληλένδετους και αλληλοεπηρεαζόμενους: ο ένας πόλος αφορά στο άτομο και ο άλλος στο γεωγραφικό χώρο και στον ιστορικό χρόνο στον οποίο αυτό ανήκει.

Τα χαρακτηριστικά του ατόμου ως υποκειμένου της ιστορίας είναι:

1. Η σαφώς οριοθετημένη διάρκειά του, γέννηση - θάνατος.
2. Η συνείδηση της ιστορικότητας και της σφαιρικότητας της ύπαρξής του¹², και
3. Η μοναδικότητα της ύπαρξής του, που προσδιορίζεται από τα κληρονομικά στοιχεία, το χαρακτήρα, το περιβάλλον, την εκπαίδευση και τη ρευστότητα και πολυπλοκότητα του σχήματος, συνειδητο-ασυνειδητο.

Το άτομο εμφανίζεται μέσα στο κοινωνικό σύνολο, είτε ως μεμονωμένη μονάδα — επώνυμο ή ανώνυμο— να κινείται στον ιδιωτικό του, ή στο δημόσιο χώρο, είτε στα πλαίσια μιας κοινωνικής ομάδας, της οποίας αποτελεί οργανικό μέλος. Η βιογράφιση ενός ατόμου ποικίλλει ανάλογα με την ένταξή του στις παραπάνω κατηγορίες. Η διαφοροποίηση προσδιορίζεται από τα κριτήρια επιλογής που καθορίζουν και τους στόχους του βιογράφου· ποίος βιογραφείται, πότε, πως και με ποιο σκοπό. Κυρίως όμως προσδιορίζεται από τους επιστημονι-

12. Ο Κ. Θ. Δημαράς, στο βιβλίο του Κ. Παπαρηγόπουλος, Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1986, σ. 11 αναφέρει: «έχουμε να μιλήσουμε για ένα σφαιρικό σώμα που γνωρίζει τον εαυτό του ως ένα και μόνο ιστορικό αντικείμενο και έχει απόλυτη συνείδηση για την ενότητά του αυτή».

κούς κλάδους, που χρησιμοποιούν ως αντικείμενο έρευνάς τους, τη βιογράφηση ενός ατόμου, δηλαδή μια ανθρώπινη ζωή ή τη βιογραφική καταγραφή μιας κοινωνικής ομάδας.

Έτσι από τις επιστήμες του ανθρώπου, η κοινωνιολογία¹³, η εθνογραφία, η δημογραφία χρησιμοποιούν τη βιογραφία ως βασικό μεθοδολογικό εργαλείο, σε μια προσπάθεια να εμπλουτίσουν την έρευνα και τα πορίσματά τους (βιογραφίες μέσου όρου).

Αυτός ο τρόπος χρησιμοποίησης της βιογραφίας μέσα από την επιλογή των μετρήσιμων κοινών συμπεριφορών, νοοτροπιών, αντιδράσεων και χαρακτηριστικών, εντάσσει τα άτομα στα πλαίσια της ομάδας, βελτιώνει ποιοτικά τις μεθόδους μέτρησης της ποσοτικής ιστορίας και μελέτης των κοινωνικών φαινομένων, άρα και τα πορίσματά τους, συρρικνώνει όμως την ατομικότητα¹⁴.

Αυτή την ατομικότητα έρχεται να ερευνήσει η ιστορική βιογραφία: να μελετήσει δηλαδή τη ζωή ενός ατόμου, τις πράξεις του, τις δραστηριότητές του, τις ιδέες του, τις συμπεριφορές του, τη νοοτροπία του, όπως διαμορφώθηκαν στην εποχή τους, κι επηρεάστηκαν από αυτή. Στόχος να φωτισθεί η ατομική ζωή από άλλες γωνίες, ώστε να αναδειχθούν κι άλλες πτυχές και να επιχειρηθούν νέες ερμηνείες. Η μελέτη της ζωής ενός ατόμου, ανεξάρτητα αν αυτό προέρχεται από τον ανώνυμο ιδιωτικό χώρο της καθημερινότητας ή το δημόσιο, διευκολύνει την αποτύπωση και ερμηνεία της ιδεολογίας, της νοοτροπίας και της ταυτότητας της εποχής μέσα στην οποία αυτό έζησε¹⁵. Η διερεύνηση της ατομικότητας δεν αποβλέπει στην προβολή της ως αυτοσκοπό, αλλά στην αξιοποίηση των στοιχείων εκείνων που θα φωτίσουν γενικότερα τα ιστορικά φαινόμενα. Το άτομο εκπέμπει φως στην εποχή του και η εποχή του ακτινοβολεί σ' αυτό. Η θαμπή σκηνή της ιστορίας φωτίζεται από το φως των προβολών που πέφτει πάνω στα δρώντα πρόσωπα. «“Όλα” για τον βιογράφο» γίνονται πιο κρυπτόγραμμα του «Εγώ» που προσπαθεί να το πλησιάσει η αχτίδα συγχρόνως παγωμένη και σκοτεινή ενός μυστικού φωτός που παραγό-

13. Βλ. F. Ferraroti, *Histoire et histoire de Vie. La Méthode biographique dans les sciences sociales*, Paris, 1983. Επίσης την εισαγωγή του Π. Κιτρομηλιδη, «Βιογραφία και Κοινωνικές Επιστήμες», στο έργο του, *Ι. Μοισιάδης*, Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1985, σ. 15-29.

14. ο D. Madelénat, ό.π. σ. 207 αναφέρει: «A l' époque de la sérialisation, de la massification, du traitement informatique des données, les vies se déposent toujours dans des livres, dernier recours contre la précarisation, havre ou nul survoltage ne guette leurs traces plus solides que le signaux électroniques».

15. Βλ. J. le Goff, «Les mentalités: une histoire ambiguë», στο J. le Golf — P. Nova; *Faire de l' histoire*, 3eme partie, Paris, 1974, III, p. 80-81.

μενο και συγκεντρωμένο θα τοποθετήσει κάθε γεγονός στη σωστή του προοπτική»¹⁶.

Η επιλογή του ατόμου που βιογραφείται, γίνεται συνήθως με βάση ορισμένα κριτήρια, όπως: τα κίνητρα, τα ενδιαφέροντα του βιογράφου - ιστορικού, ή ακόμα και τη σχέση του με το υπό βιογράφιση πρόσωπο - φιλική, συγγενική, επαγγελματική, ιδεολογική. Έτσι διαμορφώνεται το ζεύγος βιογράφος - βιογραφούμενος, το οποίο έχει να αντιμετωπίσει και να υπερβεί την παγίδα της υποκειμενικότητας¹⁷. Ο ιστορικός βιογράφος δεν μπορεί να στηριχθεί σε καμιά «έτοιμη συνταγή», έργο οδηγό που να του διασφαλίζει τους όρους μιας αντικειμενικότητας. Γιατί στην προκειμένη περίπτωση το αντικείμενο έρευνάς του ταυτίζεται ως προς την ιδιουսτασία του με τον ερευνητή, είναι δηλαδή και οι δύο υποκείμενα του ιστορικού γίνεσθαι.

Η υπέρβαση των προβλημάτων που απορρέουν από την υποκειμενικότητα επιτυγχάνεται με τη διαρκή εγρήγορση και αυτοσυνειδησία, με την οποία ο ερευνητής συγκεντρώνει, επεξεργάζεται και αξιολογεί το υλικό του. Για την εξυπηρέτηση των στόχων του ο ιστορικός βιογράφος θα στηριχθεί όχι μόνο στη χρήση δικών του μεθοδολογικών εργαλείων αλλά και σε όσα μεθοδολογικά εργαλεία και ερμηνευτικά σχήματα του προτείνουν άλλοι επιστημονικοί κλάδοι. Η κοινωνιολογική προσέγγιση μιας βιογραφίας κρίνεται απαραίτητη δεδομένου ότι το άτομο αποτελεί αναπόσπαστο μέλος του κοινωνικού συνόλου, στα πλαίσια του οποίου, όπως ήδη αναφέραμε, πρέπει να εξετάζεται. Οι επί μέρους δραστηριότητες και επιλογές του ατόμου που βιογραφείται θα καθορίσουν τη συνεργασία του ιστορικού - βιογράφου με άλλους επιστημονικούς κλάδους — οικονομικές επιστήμες, πολιτικές επιστήμες, ιστορία ιδεών, ιστορία λογοτεχνίας, ιστορία τέχνης κλπ. — προκειμένου να πλησιάσει μεθοδικότερα στη λύση των προβλημάτων που τον απασχολούν¹⁸.

Στην ερμηνεία των πράξεων και δραστηριοτήτων του ατόμου, που βιογραφεί, ο ιστορικός βιογράφος θα συναντηθεί και θα συμφωνήσει ή θα διαφωνήσει με τις μεθόδους και τα ερμηνευτικά σχήματα που

16. D. Madelénat, ο.π., σ. 204.

17. Για το πρόβλημα της αντικειμενικότητας στην ιστορία γενικά, που τόσο έχει απασχολήσει τους φιλοσόφους της ιστορίας, βλ. Α. Σαφ, *Ιστορία και Αλήθεια*, μτφρ. Δ. Δάουλας, Αθήνα, Ράππας, 1978, σ.σ. 173-237. R. Aron, *Introduction à la philosophie de l'histoire; essai sur les limites de l'objectivité historiques*, Paris, Gallimard, 1981 και W. H. Walsh, *Εισαγωγή στην Φιλοσοφία της ιστορίας*, μτφρ. Φ. Βώρος, Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1982, σ.σ. 145-182.

18. Ο D. Madelénat, ο.π., σ. 207 αναφέρει: «...au milieu des sciences humaines et des belles-lettres, mais non de leur espèce; comme Child Harold parmi ses semblables: «among them, but not of them».

προτείνει η επιστήμη της ψυχανάλυσης¹⁹. «Ως μέθοδος ανίχνευσης των βαθύτερων κινήτρων της προσωπικότητας» η ψυχανάλυση προτείνει «μια επανανάγνωση», όπως λέγεται, «των ήδη γνωστών κειμένων και μας παρέχει τα ενδόμυχα γεγονότα, τα οποία συνθέτουν ένα είδος «αντι-βιογραφίας»²⁰. Το άτομο κινείται σε δύο αλληλένδετα επίπεδα: το συνειδητό και το ασυνείδητο. Το συνειδητό αποτυπώνεται στην καθημερινή του δράση, ενώ το ασυνείδητο είναι αυτό που του την υπαγορεύει σε μεγάλο βαθμό, χωρίς να αποκαλύπτεται. Η ιστορική βιογραφία ασχολείται με την καταγραφή των πράξεων και την ερμηνεία τους, η οποία ολοκληρώνεται με την λειτουργική ένταξη (ενσωμάτωση) του ατόμου σ' ένα συγκεκριμένο κοινωνικό - πολιτικό, οικονομικό και πολιτισμικό πλαίσιο. Η ατομικότητα αποτελεί την ειδοποιο διαφορά. Στο σημείο όπου η ατομική συμπεριφορά και στάση υπερβαίνει τα ερμηνευτικά σχήματα που προκύπτουν από τη μελέτη του ιστορικού πλαισίου, η ψυχανάλυση παρεμβαίνει για να ερμηνεύσει το άτομο. «Η ψυχανάλυση μοιάζει να θεωρεί την εσωτερική ζωή σαν μια σκηνή, όπου οι παρορμήσεις και τα ιδεατά τους μορφώματα καταπιεσμένα από ένα μηχανισμό λογοκρισίας, εκφράζονται παρά ή μετα - μορφωμένα και το εγώ —ως διάμεσο — κάνει προσπάθειες να τις απωθήσει, να τις συμβιβάσει με τις κοινωνικές απαιτήσεις»²¹. Ακόμη κι αν έτσι έχουν τα πράγματα, πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι «η εφαρμογή μιας ψυχιατρικής επιστήμης που βασίζεται κυρίως στην άμεση ακρόαση, στη μελέτη μιας παρελθούσας ζωής, απαιτεί τολμηρές προσαρμογές», που δεν μπορεί να είναι πάντα ασφαλείς» Δομημένη θεωρία, όπως είναι η ψυχανάλυση επιβάλλει τη μορφή της στο πραγματικό, διαπιστώνοντας τη δεδομένη βιολογική ενότητα, και προσπαθεί να υπαγάγει το συγκεκριμένο στο αφηρημένο. Όσο κι αν είναι προσεκτικά διατυπωμένη η σημειολογία της». «Η ψυχανάλυση, τείνει να εγκαταλείψει τα γεγονότα και τις συνθήκες, το θαμπό και βαρύ εμπειρισμό, για μηχανισμούς προκατασκευασμένους»²².

Καθαρά αναγωγική μέθοδος η ψυχανάλυση διαμορφώνει ένα πλήρες, ανελαστικό, ερμηνευτικό σχήμα, από το οποίο προκύπτει η κωδικοποίηση ατομικών αντιδράσεων και συμπεριφορών. Η αποκλειστική χρήση της ψυχανάλυσης ως μεθόδου για την ερμηνεία ατομικών πράξεων και συμπεριφορών προδίδει και αυτούς τους στόχους της,

19. Βλ. R.R. Holt and E. Peter, *Freud, Psychoanalysis and contemporary science*, N. Y., 1972. *Exploration in Psychohistory; the wellfleet papers*; ed. by Robert Jay Lifton with Eric Olson, N. York, Simon and Schuster, 1974.

20. D. Madelénat, ό.π., σ. 103

21. D. Madelénat, ό.π., σ. 103

22. D. Madelénat, ό.π., σ. 105

που είναι η προβολή της ατομικότητας, η οποία εξαφανίζεται μέσα από την ομοιογενοποίηση των συμπτωμάτων.

Ο ιστορικός βιογράφος, έχει από την αφετηρία να ακολουθήσει δύο δρόμους, δύο παράλληλες ευθείες: η μία παρακολουθεί τα καταγραμμένα δρώμενα, τις πράξεις της ζωής ενός ατόμου· η άλλη τις ασυνείδητες παρεμβάσεις και αντιδράσεις που καθορίζουν εν μέρει τη δράση του. Στη διάρκεια της ζωής ενός ατόμου οι δύο αυτές ευθείες, οι δύο δρόμοι συνυπάρχουν, συλλειτουργούν και εκφράζονται μέσα από όλα εκείνα τα στοιχεία, ανομοιογενή ή ομοιογενή που συναποτελούν την ενιαία προσωπικότητά του. Η αντίφαση αποτελεί συστατικό σιχείο της ζωής του και όχι διαλυτικό. Η ανασύσταση της ζωής ενός ατόμου, όταν αυτό δεν βρίσκεται πλέον στη ζωή, απαιτεί από τον ιστορικό βιογράφο εκείνη τη συνθετική ικανότητα, που θα εξασφαλίσει την αρμονική συνύπαρξη των αντιφάσεων της προσωπικότητας που βιογραφεί προκειμένου να ανασυγκροτήσει μια υπαρκτή προσωπικότητα, μέσα από μία πειστική αφήγηση.

Η προσπάθεια ανασύστασης μιας ανθρώπινης ζωής, προϋποθέτει την κατά το δυνατό διακρίβωση και διερεύνηση όλων εκείνων των στοιχείων που συνθέτουν την ατομική ταυτότητα, πλαισιωμένα από την οικογενειακή ιστορία του ατόμου και ενταγμένα στο ιστορικό της πλαίσιο.

Λέγοντας, ατομική ταυτότητα εννοούμε:

1. Χρονολογία γέννησης.
2. Φύλο²³, καθοριστικό για την προσέγγιση — κατανόηση και ερμηνεία μιας κοινωνίας, άρα μιας ιστορικής πραγματικότητας.
3. Καταγωγή, τόπος, φυσικό περιβάλλον.
4. Φυσική κατάσταση (υγιές ή ασθενικό άτομο) στοιχείο που καθορίζει, τις άμυνες, συμπεριφορές, ιδιαίτερες συνήθειες και τους όρους της κοινωνικής του ενσωμάτωσης.
5. Πνευματικό επίπεδο, και βαθμός εκπαίδευσης (σπουδές, γλωσσολογία, ευρυμάθεια, επιστημονική κατάρτιση, γενικότερες πνευματικές δραστηριότητες).
6. Επαγγελματική δραστηριότητα, δημόσια αξιώματα, κοινωνική δράση.
7. Ατομική, οικογενειακή κατάσταση· προσωπική ζωή: σχέσεις, γάμος ή γάμοι, παιδιά, συγκρότηση ιδιωτικού χώρου.
8. Θάνατος.

Η οικογενειακή ιστορία του ατόμου, συνδέεται με τις κληρονομημένες καταβολές, τον κοινωνικό περίγυρο μέσα στον οποίο έζησε και

23. Joan Scott, «Gender: A useful Category of Historical Analysis», στο *American Historical Review* 91₅ (1986) 1053-1075.

διαμορφώθηκε, το πνευματικό επίπεδο του άμεσου οικογενειακού του περιβάλλοντος, που καθόρισε την υποδομή του, την πνευματική του συγκρότηση, την επαγγελματική του επιλογή ή εξέλιξη, την οικονομικό-κοινωνική του κατάσταση, στοιχεία που προσδιόρισαν και την ταξική του ένταξη.

Η συμπλήρωση και διερεύνηση των στοιχείων της ατομικής και οικογενειακής ταυτότητας, προϋποθέτει καταρχήν την ύπαρξη ιδιωτικού προσωπικού αρχείου, το οποίο κατά κανόνα περιλαμβάνει προσωπικές σημειώσεις, αλληλογραφία, έντυπα, βιβλία, φωτογραφίες και προσωπικά αντικείμενα. Το αρχείο αυτό μπορεί να βρίσκεται ταξινομημένο από τον κάτοχό του, ή διαταραγμένο από προσωπική του αδιαφορία ή άλλες περιπέτειες. Και στις δύο περιπτώσεις, απαραίτητη είναι η προσεκτική προσέγγιση και μια πρώτη καταγραφή του περιεχομένου του. Ένα διαταραγμένο αρχείο, που δεν έχει δική του ενιαία λογική οργάνωσης, πρέπει να ταξινομηθεί. Η απόπειρα αποκατάστασής του, απαιτεί μια ορθολογική, χρονολογική, και θεματική κατάταξη. Η παραλαβή, ενός ήδη ταξινομημένου από τον ίδιο τον κάτοχο του αρχείου, αποκαλύπτει στον ερευνητή τη σχέση του βιογραφούμενου με το χειρόγραφο και έντυπο υλικό που τον περιέβαλε και αφορούσε άμεσα ή έμμεσα τη ζωή του. Αντίθετα το διαταραγμένο αρχείο επιβάλλει μια κατά το δυνατό ορθολογική και χρηστική ταξινόμηση, καθώς και την αναζήτηση του κλειδιού του αρχείου, που αντιστοιχεί σ' αυτή τη ζωή του βιογραφούμενου.

Η συμπλήρωση των οποιονδήποτε κενών που προκύπτουν από τη μελέτη ενός ιδιωτικού αρχείου γίνεται με την έρευνα άλλων ιδιωτικών ή δημόσιων αρχείων, εγγράφων και έντυπου υλικού —εφημερίδες, περιοδικά, διακηρύξεις — το οποίο σχετίζεται με τη ζωή και τις δραστηριότητες του βιογραφούμενου άτομου.

Ιδιαίτερη σημασία, αν πρόκειται για τη βιογράφιση ατόμου που ανήκει στη νεότερη εποχή, αποκτούν οι πληροφορίες που αντλούνται από τις προφορικές μαρτυρίες συγχρόνων του²⁴, και από το οπτικό-ακουστικό υλικό (κινηματογραφικό και μαγνητοταινίες).

Η προσέγγιση βιογραφικών έργων και θεωρητικών δοκιμών σχετικών με τη βιογραφία αποδεικνύει, όπως είδαμε την απουσία πλήρους ορισμού της. Αυτό που αναδεικνύεται είναι η δραστηριότητα του βιογραφούμενου ατόμου, και η ειδική σχέση των υποκειμένων βιογράφος - βιογραφούμενος, στοιχεία που καθορίζουν και την τελική μορφή

---

24. Βλ. Paul, Thompson, *The Voice of the Past. Oral History*, N. York, Oxford University Press, 1978 και τα πρακτικά του «V Colloqui International d' historia Oral; El poder a la societat», Barcelona, 29-31 Marc 1985.

του έργου, διαφοροποιώντας κάθε φορά ανάλογα τον αρχικό ελλειπτικό ορισμό²⁵.

Έτσι οι δυνατότητες σύνθεσης μιας βιογραφίας μπορεί να είναι οι εξής:

1. Βιογραφία με απόλυτη χρονολογική ακολουθία. Στην περίπτωση αυτή πρέπει να επισημανθεί ο κίνδυνος που απορρέει από τον ορθολογισμό του ημερολογιακού χρόνου, ο οποίος αναγκαστικά διασπά με την συμβατικότητα του την ενότητα του εσωτερικού ατομικού χρόνου²⁶.
2. Βιογραφία με παρουσίαση επιλεγμένων δραστηριοτήτων του βιογραφούμενου, και εσωτερική χρονολογική ακολουθία. Η επιλογή μιας ή περισσοτέρων δραστηριοτήτων του ατόμου, ενέχει τον κίνδυνο να λειτουργήσει παραμορφωτικά στην απεικόνιση της βιογραφούμενης προσωπικότητας, μέσα από τη διογκωμένη και λεπτομερειακή παρουσίαση των δραστηριοτήτων αυτών.
3. Η μικτή σύνθεση μιας ιστορικής βιογραφίας θα αποτελούσε την ιδανικότερη μορφή²⁷. Η καταγραφή και ιχνηλάτηση της ζωής του ατόμου από τη γέννησή του μέχρι το θάνατό του και η ένταξη των δραστηριοτήτων του σ' ένα ενοποιητικό ιστό ζωής, όπου το άτομο θα αναδύεται ενιαίο μέσα από τις βασικές τομές τη ζωής του και θα φωτίζεται μέσα από τη συνεξέταση του όλου πολιτισμικού, ιδεολογικού, πολιτικού και κοινωνικού κλίματος της εποχής του, και παράλληλα η κατά το δυνατό τήρηση του ημερολογιακού χρόνου που σημαδεύει τα εξωτερικά γεγονότα της ζωής του σε εναρμόνιση με τον διαγνωσμένο εσωτερικό χρόνο του ατόμου. Η επιλογή των δραστηριοτήτων του ατόμου, πρέπει να γίνεται με στόχο την επανένταξή του, στην εποχή που έζησε, αποφεύγοντας τις υπερβολές και τις παντός είδους μυθοποιήσεις²⁸. Στην βιογραφική έρευνα, ο μύθος, πάντα ασκεί γοητεία, ακόμη και όταν παραμένοντας ανεπεξέργαστος, προβάλλει τον αμφίσημο καλό ή κακό του απόδοχο. Ο βιογράφος πρέπει να αποστασιοποιηθεί από την εξωτερική γενοτολογία και να αναζητήσει την διαλεκτική σχέση επιθυ-

25. Γι' αυτό, τρία βασικά σημεία διευκρινίζονται συνήθως στον πρόλογο ενός βιογραφικού έργου: το αντικείμενο επιλογής, το υποκείμενο συγγραφέα και το πλάνο που ακολουθήθηκε.

26. Κατά τον D. Madelénat, όπ.σ. 155, ο βιογράφος είναι αναγκασμένος να υποτάσσει και να επεμβαίνει σε δύο αντιφατικά πράγματα: στην κατά γράμμα απόδοση του χρόνου και στο πνεύμα της διάρκειας.

27. Κατά τον D. Madelénat, όπ.σ. 206 «...une simple collection de faits, pour éviter l'intervention d'un acteur - mystificateur qui confère aux informations une illusoire plus - value; une science biographique fondée sur la maîtrise des méthodes historiques, les certitudes de la psychologie moderne, et la mémoire des ordinateurs».

28. Βλ. S. Hook, *The Heroe in History*, Boston, Beacon Press, 1955.

μιών και δυνατοτήτων που εκφράζονται μέσα από το μύθο. Η διαδικασία μυθοποίησης αφορά το λόγο ή την πράξη ενός ατόμου που στη συγκεκριμένη συγκυρία υπερβαίνει «την ατομικότητά του» και αποκτά ειδικό βάρος για το σύνολο. Έτσι το άτομο, γίνεται φορέας αξιών²⁹, οι οποίες αναπαράγονται και συντηρούνται διαχρονικά. Απέναντι λοιπόν στο άτομο-σύμβολο, ο ιστορικός οφείλει να κρατήσει τις αποστάσεις του, κριτικά και αμυντικά, ακόμη και όταν αυτός ο μύθος τον εκφράζει για τη συμπυκνωμένη αλήθεια του.

Ποιος είναι τελικά ο στόχος του ιστορικού βιογράφου; Είναι η επιφανειακά παράλογη σύνθεση πολλών προσώπων σε ένα. Τα πρόσωπα αυτά τα φέρνει ο βιογραφούμενος μαζί του από το παρελθόν και είναι: ο εαυτός του, όπως ήθελε να εμφανίζεται, όπως τον έβλεπαν οι άλλοι, και όπως πραγματικά ήταν. Απέναντί του, στο παρόν στέκεται ο βιογράφος, ο οποίος καλείται να συνενώσει όλα αυτά τα πρόσωπα, με τη δική του διαμεσολάβηση σ' ένα. Οι προσπάθειες του βιογράφου —υποθέσεις, ερμηνείες, αισθητικά μέσα — εξυπηρετούν πάντα στη μετάδοση της αλήθειας και όσο αυτό είναι δυνατό την εξαφάνιση του ίδιου μέσα από τη διαφάνεια της πραγματικότητας.

Η βιογραφία, καλείται μέσα από τις σκόρπιες λέξεις, τα έγγραφα, να ζωντανέψει μια ζωή, να δώσει δυναμισμό σε μια ύπαρξη που δεν ζει πια, να μεταμορφώσει την απουσία σε παρόν, τη θαμπή σκιά σε καθαρή εικόνα, την ασάφεια σε σαφήνεια.

Η αυστηρή επιστημονικότητα με την οποία περιγράφει τα δρώμενα, συνυπάρχει με τη χυμώδη ανεκδοτολογία της καθημερινότητας. Το άτομο έχει ιδιωτικό και δημόσιο χώρο, απλό, καθημερινό και σύνθετο επίσημο λόγο.

Η υφολογική - γλωσσική σύζευξη ντοκουμέντων και ανεκδοτολογίας συνιστά πρόκληση για τον βιογράφο και αποσκοπεί στην αναίρεση ή απάλειψη των αντιφάσεων, συνάρθρωση των αντιθετικών ζευγών λόγος - αντίλογος, θέση - αντίθεση, άρνηση - κατάφαση, που έτσι κι αλλιώς συνυπάρχουν διαλεκτικά και δυναμικά συνιστώντας τον ιστο μιας ζωής³⁰.

Η καταγραφή της ζωής ενός ατόμου αποκαλύπτει και ερμηνεύει στοιχεία της ιστορικής συγκυρίας. Γι αυτό αποκτά διάσταση τέτοια που υπερβαίνει τη βραχεία διάρκεια της «βιοτής» του, την περιχαράκωση στην ατομικότητά του. Η ατομικότητα δεν συνιστά εξαίρεση.

29. Βλ. D. Madélnat, ό.π., σ. 192-203.

30. Βλ. D. La Capra, «Sartre and the Question of Biography», στο βιβλίο *Rethinking Intellectual History*, Ithaca and London, Cornell University Press, 1983, σ.σ. 184-233.

Είναι ποιοτική απόχρωση³¹. Η λογική της εξαίρεσης απομονώνει το άτομο, το καθιστά πρότυπο απόλυτα καλού ή κακού και του αφαιρεί τη δυναμική που εμπριέχει η στάση του, η δράση του, οι ιδέες του. «Τίποτε δεν αλλοιώνει περισσότερο την ιστορία από την αναζήτηση πλήρων και απόλυτων τύπων»³².

Στο στάδιο της σύνθεσης, απαιτείται από το βιογράφο η ικανότητα να προσδώσει ενότητα, εσωτερικό ρυθμό, συνέχεια, παλμό, στο πρόσωπο που βιογραφεί, να του δώσει μορφή όσο το δυνατόν πιο πραγματική, πιο ανθρώπινη, πιο γήινη, απαλλάσσοντάς το από την μονολιθικότητα των χαρακτηρισμών, με τους οποίους πέρασε στην ιστορία εξαιτίας κάποιων συγκεκριμένων γεγονότων, καταστάσεων ή συγκυριών. Ο βιογράφος, μέρος αναπόσπαστο της πραγματικότητας στην οποία ζει, καλείται να αναπαραστήσει μια ζωή από το παρελθόν. Δέσμιος του ποικιλόμορφου και αποσπασματικού υλικού των εγγράφων και μαρτυριών καλείται στα ελάχιστα περιθώρια που έχει να συμπληρώσει την εικόνα με τη φαντασία του. Αισθητική απαίτηση είναι να δώσει πνοή ζωής στις παγωμένες λέξεις, να καθαρίσει τις σκονισμένες και θαμπές εικόνες, να δώσει κίνηση στη στατικότητα και τη φαινομενική ακινησία των εγγράφων, μέσα από ένα ενοποιητικό, ακριβολόγο, ρέοντα λόγο, με αφηγηματική ζωντάνια και γλαφυρότητα³³.

Έτσι η ιστορική βιογραφία δεν μπορεί παρά να είναι η ανάδυση από το ιστορικό παρελθόν μιας ανθρώπινης μονάδας, που είναι «δημιούργημα» του βιογράφου. Σε ποιά βαθμό ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα αυτή η εικόνα, δεν το ξέρουμε. Αυτό που είναι σίγουρο, είναι ότι ο βιογράφος πλάθει ένα πρόσωπο στη φαντασία του με πραγματικά υλικά. Συνενώνει και συνθέτει τα γεγονότα, προσπαθώντας να δώσει μορφή στο υλικό του. Στην εργασία του αυτή λειτουργεί διττά: ως επιστήμων και ως καλλιτέχνης. Με επαγωγικό τρόπο και με τη

31. Ο R. Aron, ό.π., αναφέρει ότι «η ανθρώπινη ατομικότητα μιάς προσωπικότητας γίνεται πάνω σ' ένα κοινό φόντο τις ιδέες και τους θεσμούς που σε κάθε εποχή καθορίζουν το δυνατό και το αδύνατο, το πιθανό και το απίθανο». Πρβλ. Madelénat, ό.π., σ. 105.

32. Βλ. Michelet, *Jeanne d Arc*, «Folio», Paris, Gallimard, 1974, p. 148 και D. Madelénat, ό.π., p. 194-195.

33. Ο D. Madelénat, ό.π., σ. 205, αναφέρει: «Je faudrait "copier" la réalité, avec ses longues plages amorphes, ses hasards, l' informe gauque qui entoure ses cristallisations remarquables, les mille nuances d' un flux de conscience où se confondent les embryons de velléités, les affeulements fugaces du désir, les métamorphoses du phantasme. Cette mimesis totale est une utopie; trop de lacunes trouent la documentation, et toute intériorité reste à jamais inaccessible dans son ensemble; elle est incompatible avec les cotraintes de l' intelligibilité et de la narration: comprendre, expliquer, décrire, représenter, c' est mettre un terme à l' injinie prolifération de la singularité, imposer des schémas logiques et des formes littéraires qui transcendent l' expérience, et un certain, sens, l' irréalisent».

διαμεσολάβηση της υποκειμενικότητάς του, παραλαμβάνει, επεξεργάζεται και δημιουργεί ψηφίδα - ψηφίδα, το άτομο ως κοινωνική μονάδα, ζωντανό και δρων, σ' ένα μακρινό για μας σήμερα παρελθόντα ιστορικό χρόνο.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αλέκα Μπουτζουβή - Μπανιά — Τερέζα Νίδερ - Κουβαρά ,
Historical Biography: reapprach of historical reality

Historical Biography is the reconstruction of a human life. A human life considered as part as well as a whole of historical reality. The study of a personality which lived in a certain historical period contributes to the interpretation of the ideology and the mentality of this period. This is one of the basic aims of modern historical Biography. The biographer is involved in different problems of epistemology and method and must be constantly aware of the scientific character of his task, for the accomplishment of which an interdisciplinary approach is imperative.